

Regeringskansliet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian, Att åter möjliggöra utvinning av uran

Er beteckning: KN2024/02540

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Gävleborgs län (nedan länsstyrelsen) avstyrker förslaget. Länsstyrelsen anser att det utifrån vad som presenteras i promemorian inte är möjligt att ta ställning till vilka konsekvenser förslaget kan få för samhället, miljön eller för berörda myndigheter.

Länsstyrelsen anser därför att utredningen behöver utvecklas och förtydligas på dessa punkter, men även vad gäller möjligheterna att uppnå syftet genom alternativa lösningar som brytning av uran endast ur utvinningsavfall och som biprodukt.

Avsnitt 10.2, konsekvenser om förslaget inte genomförs

Ett av förslagets syften är att skapa förutsättningar för en effektiv hushållning av resurser av såväl utvunnen malm som utvinningsavfall. Ökad möjlighet att ta till vara metaller och mineral som biprodukter i stället för att hantera dessa som avfall lyfts fram som ett bidrag till ökad resurseffektivitet. Det framförs att alternativa lösningar som övervägts har varit att inskränka utvinningsförbudets tillämpningsområde till fall där uran utvinns som huvud- eller som biprodukt. Det anges att de alternativa lösningarna innebär att syftet med förändringarna inte kan uppnås utan särreglering av uran.

Länsstyrelsen saknar en jämförelse av såväl i vilken omfattning de olika alternativa lösningar kan bidra till att syftet med förslaget uppnås som vilka konsekvenser de olika förslagen medför. Det är därför inte möjligt att utifrån det presenterade underlaget avgöra vilket alternativ som totalt sett kan vara lämpligast och om särreglering av uran ändå kan vara rimlig. Länsstyrelsen anser därför

att utredningen behöver utvecklas med information om huruvida syftet med utredningen kan uppnås genom brytning av uran ur utvinningsavfall och som biprodukt.

Det har enligt utredningen uppmärksammats att en lyckad vattenrening kan innebära att koncentrationerna av uran kan bli så höga att verksamheten kan omfattas av förbudet 9 kap. 6 § miljöbalken. Det kan leda till begränsningar av befintliga verksamheters möjligheter att rena vattnet till den nivå som bedömts vara nödvändig. Det kan gälla både gruvor och vattenreningsverk. Länsstyrelsen har inte uppmärksammats på problemet i något specifikt fall. Länsstyrelsen anser också att det är oklart om och i vilka fall situationen skulle kunna uppstå eftersom kärntekniklagstiftningen inte bara utgår från halt av uran utan även från verksamhetens syfte. Länsstyrelsen gör dock bedömningen att problemet i så fall bör kunna hanteras genom mindre ändringar i lagstiftningen.

Avsnitt 10.4, konsekvenser för det offentliga och för myndigheter

Regeringen gör bedömningen att förslaget inte kommer att innebära ökad belastning och därmed ökade kostnader för Bergsstaten eller andra prövningsmyndigheter. Bedömningen utgår från att det historiskt sett inte funnits intresse för att bryta uran. Trots att förbudet mot uranbrytning infördes i svensk lagstiftning först år 2018 har ingen brytning av uran förekommit i Sverige sedan 1970-talet.

Länsstyrelsen anser att utgångspunkten för bedömningen av konsekvenserna för berörda myndigheter är felaktig. Syftet med förändringen är att åter möjliggöra utvinning av uran. Regeringens intentioner torde därmed vara att utvinning faktiskt ska bli möjlig. Att då basera bedömningen av konsekvenserna på att utvinning inte har förekommit på länge speglar därmed inte alls intentionen med förändringarna.

Länsstyrelsen vill i sammanhanget påpeka att förändringen inte bara påverkar Bergsstaten och övriga prövningsmyndigheter, utan även myndigheter som har tillsynsansvar för denna typ av verksamheter. Gruvor och gruvverksamhet ställer höga krav på tillsyn såväl under drift som långt efter att driften upphört.

Länsstyrelsen gör därför bedömningen att förslaget kan leda till ökad belastning och därmed ökade kostnader för flera myndigheter. Det är viktigt att utökade uppgifter också finansieras i tillräcklig

omfattning, så att de inte riskerar att leda till undanträngning av andra uppgifter eller få negativ påverkan på handläggningstider.

Avsnitt 10.4.1 kommunala vetot i miljöprövningsprocessen

Länsstyrelsen anser det är otydligt vilka verksamheter som kommer att undantas från regeringens tillåtlighetsprövning genom förändringen. Det framgår av promemorian att förslaget endast innebär en mindre inskränkning av området där kommunen har vetorätt och därmed kommer att inte kommer att få några direkta konsekvenser för det kommunala självstyret. Det lyfts dock att faktiska konsekvenser av förändringen i stället indirekt blir beroende av ändringar i eller i förhållande till kärntekniklagen. Det pågår för närvarande en utredning, Kärnkraftsprövningsutredningen, som bland annat har till uppdrag att överväga en ändrad instansordning för prövningen av kärntekniska anläggningar. Utfallet av den utredningen kan alltså komma att påverka det kommunala vetot.

Länsstyrelsen anser i likhet med vad som framgår av promemorian att det är viktigt att analysera vilken inverkan eventuella ändringar i den kärntekniska lagstiftningen kan få på det kommunala självstyret kopplat till 17 kap. 1 § stycke 1 miljöbalken. Det är också av viktigt att konsekvenserna tydliggörs i utredningen och att även de aktörer som indirekt kan påverkas via miljöbalken får möjlighet att yttra sig i frågan om den blir aktuell.

Avsnitt 10.6, konsekvenser för miljön

I promemorian lyfts några miljökvalitetsmål som i första hand aktualiseras i utredningen. Miljökonsekvenserna beskrivs därefter mycket översiktligt och en bedömning av effekterna hänvisas till tillståndsprövningen i de enskilda fallen. Det anges också att klimatnyttan av förslagen torde vara positiv.

Länsstyrelsen kan bland annat konstatera att det helt saknas beskrivningar av eventuella motsättningar mellan föreslagna ändringar för att kunna leva upp till "EU:s råvaruinitiativ" och de förordningar som gäller biologisk mångfald däribland "EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030" samt "EU:s förordning om restaurering av natur". I arbetet med att skydda natur med höga naturvärden förekommer emellanåt intressekonflikter mellan mineralutvinning och områden med höga naturvärden. Under hösten 2024 har Länsstyrelsen Gävleborg tagit beslut om fyra nya naturreservat, i tre av remissvaren har önskemål inkommit om generella undantag för kartläggning av berggrund, jordarter och

grundvatten inom naturreservatet. I ett remissvar avstyrktes bildandet av naturreservatet.

Länsstyrelsen kan också konstatera att mineralutvinning typiskt sett är en verksamhet som kan medföra stor påverkan på omgivningen både i form av fysiska ingrepp i miljön och efterlämnat utvinningsavfall. De största tillgångarna av uran i Sverige, anges som låghaltiga tillgångar. En låghaltig tillgång kan innebära större mängd avfall och påverkan per utvunnen mängd malm. Tidigare brytning av uran har gett upphov till miljöpåverkan som fortsatt långt efter det att själva brytningen upphört.

Det har sedan 1970-talet inte funnits något intresse av att bryta uran i Sverige. Ökade mineralpriser kan förändra detta förhållande. Fyndigheter som kräver högre mineralpriser för att bli brytvärda kan också vara känsligare för prisförändringar, särskilt där brytningen är fokuserad till ett mineral. Det finns då risk för att nyetablerade verksamheter behöver läggas ned efter att endast en begränsad del av malmen brutits. Verksamheten kan då ha bidragit med en tydlig miljöpåverkan, till en begränsad nytta.

Den fördjupade utvärderingen av miljömålen som lämnades till regeringen i januari 2023 visade att vi har långt kvar till att nå de flesta av miljömålen. Sustainable development report 2024 anger att Sverige är längre ifrån att nå målen om biologisk mångfald i vatten och på land än målen om energiproduktion. Länsstyrelsen anser att den begränsade och mycket översiktliga beskrivningen av konsekvenserna gör det svårt att ta ställning till om och i så fall i vilken omfattning de olika miljökvalitetsmålen påverkas negativt eller positivt av förslaget.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor på telefon 010 - 225 10 00 eller via e-post gavleborg@lansstyrelsen.se. Ange ärendets diarienummer 9237-2024 i ämnesraden för e-post.

De som medverkat i beslutet

Beslut om detta yttrande har fattats av länsråd Veronica Lauritzsen med miljötillsynshandläggare Ulrika Nilsson som föredragande. I ärendets slutliga handläggning har Enheten för Naturprovning samt Enheten för Hållbar utveckling deltagit.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

Regeringskansliet, kn.me@regeringskansliet.se